

HOOFDSTUK 1. JONGEREN EN GEWELD GEKADERD

In dit eerste hoofdstuk wordt, in een historische en socioculturele context, beschreven wat we onder ‘jeugd’ verstaan en hoe het thema ‘jongerengeweld’ begrepen kan worden in een brede maatschappelijke context.

1.1 De ‘jeugd’

Hoewel het concept ‘jeugd’ in onderzoek en beleid doorgaans gedefinieerd wordt op basis van de biologische leeftijd, bestaat er geen eensgezindheid over welke leeftijdsgroep precies als ‘jeugd’ beschouwd kan worden. In wat volgt, trachten we de categorie ‘jeugd’ te conceptualiseren en af te bakenen door ze in een historisch perspectief te plaatsen, en de ‘jeugd’ en de adolescentiefase als een duidelijk onderscheiden categorie met eigen kenmerken en bijzonderheden te benaderen.

1.1.1 *Vroeger en nu*

Het begrip ‘jongeren’ of ‘jeugd’ is niet eenvoudig te definiëren. De invulling en betekenis van het begrip varieert doorheen de tijd, maar ook tussen culturen, gemeenschappen en sociale klassen. Pas tijdens de Verlichting in de achttiende eeuw en de Romantiek in de negentiende eeuw ontstond de notie van een apart ‘jeugdland’.¹ Het kindbeeld veranderde tijdens de Verlichting, en kinderen en jongeren werden meer en meer benoemd tot de toekomst. Dit leidde aan het begin van de twintigste eeuw in de meeste West-Europese landen tot het invoeren van kindwetten.² In ons land was de wet op de kindbescherming van 15 mei 1912 een mijlpaal in de ontwikkeling van het recht: minderjarigen werden onttrokken aan het strafrecht.

Dit had tot gevolg dat een kinderrechtbank moest worden opgericht die maatregelen tot bescherming uitspreekt in plaats van straffen.³ Kinderwetten hebben niet alleen geleid tot het onderkennen van de onschuld en kwetsbare kanten van kinderen, maar

ook tot het tegenovergestelde ervan: ‘het delinquent kind’.⁴ Hierdoor werd volgens Brown een groep ‘anderen’ gecreëerd waarop – vooral via de media – te gemakkelijk een deel van het maatschappelijke ongenoegen wordt geprojecteerd.

Historisch onderzoek en studiewerk over de jeugd en jeugdculturen toont aan dat er in de samenleving in zekere zin altijd wel een debat is geweest over de jeugd in termen van ‘delinquent’. Volgens Althoff stond het discours over adolescenten, jeugd en jeugdculturen altijd al in het teken van ‘moraal en afwijking’. De *“problematisering en dramatisering van de jeugd als delinquent en/of gewelddadig is in de historische jeugdanalyse niet nieuw”*.⁵ Hoewel de ‘jeugd’ in dit historische perspectief pas relatief recent als een ‘onderscheiden categorie’ wordt beschouwd, vindt men reeds in de achttiende eeuw bewijzen terug van onrust, en in zekere zin zelfs een *‘moral panic’* veroorzaakt door jongeren en gewelddadige jeugdbendes.⁶ Spiereburg beschrijft hoe ook in vroegere eeuwen het meeste geweld op het conto van de jongeren kwam. Hij deelt wat dat betreft het geweld van, en vooral tussen ‘groepen jeugdigen’ op in de grove, maar veelzeggende driedeling: (1) ‘collectief met mes (17e-18e eeuw)’, (2) ‘collectief zonder mes (vanaf ongeveer 1800 tot ongeveer 1970)’, en (3) ‘individueel met mes (vanaf 1970)’.⁷ Althoff illustreert dit aan de hand van een ‘algemene klacht over de baldadigheid der jeugd’, ingesteld door de Nederlandse Tweede Kamer in 1914: een als gevolg daarvan geïnitieerde staatscommissie spreekt in haar verslag van een *“angstwekkende stijging van de criminaliteit en tuchteloosheid van de jeugd van dertien tot achttien jaar”*.⁸

Het debat over het ‘jeugdprobleem’ bevat met andere woorden een paradoxale dubbelzinnigheid: jongeren worden enerzijds gezien als een door de overheid te controleren bedreiging en anderzijds als een kwetsbare groep die bescherming nodig heeft.⁹ Dat het wereldwijd belangrijk wordt geacht – vooral in het licht van de bijzondere bescherming – een aparte categorie ‘kinderen’ te onderscheiden, blijkt uit de totstandkoming in 1989 van het verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van het Kind.¹⁰ In het eerste artikel verstaat het verdrag onder ‘kind’: *“ieder mens jonger dan 18 jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt”*. De leeftijd van 18 jaar is een scharnierleeftijd; de meerderjarigheid begint vanaf dan, ook op strafrechtelijk gebied. Deze grens kan echter niet absoluut gehanteerd worden als we spreken over ‘jongeren’. Het gedragswetenschappelijke onderzoek naar de jeugd gaat in de eerste plaats over de levensomstandigheden en de jeugdervaringen zelf, en daarin kan moeilijk een klare leeftijds grens worden getrokken.¹¹ Strikt genomen valt ‘de jeugd’ samen met de adolescentieperiode, tussen pakweg 12 en 18 jaar. Bekijkt men dit wat breder, dan gaat het over de groep van de jongvolwassenen tot ongeveer 25 jaar en over het hele leeftijdsbereik dat de meerderjarigheid voorafgaat, dus ook kinderen jonger dan 12 jaar. In wat volgt wordt dieper ingegaan op de ontwikkeling van kinderen en jongeren tijdens de adolescentieperi-

ode. Meer in het bijzonder bespreken we bepaalde problemen en moeilijkheden die zij in deze periode moeten doorstaan.

1.1.2 *De 'moeilijke jeugd'*

De adolescentie kan gezien worden als een overgangsfase naar de (jong)volwassenheid.¹² Verschillende ontwikkelingen wijzen echter op een 'uitstel' van deze volwassenheid: jongeren gaan langer naar school en wonen langer bij hun ouders.¹³ Daartegenover zijn er tendensen die wijzen op een toegenomen verzelfstandiging bij jongeren, zoals seksuele contacten op vroege leeftijd en een vervroegd uitgaansgedrag. De leeftijdsgrenzen binnen de adolescentie worden met andere woorden wat uitgerekt en dienen dan ook ruimer gedefinieerd te worden. Het begin van de adolescentie wordt in het algemeen gesitueerd bij de leeftijd van ongeveer 12 jaar en gaat rond de leeftijd van 20 tot 24 jaar over in de (jong)volwassenheid.¹⁴

De adolescentieperiode kan, naast een overgangsfase naar de (jong)volwassenheid, ook gezien worden als een aparte fase met eigen kenmerken. Ten eerste moeten jongeren zich in deze fase aanpassen aan snelle en ingrijpende biologische en lichamelijke veranderingen en aan de nieuwe gevoelens en vermogens die daarmee gepaard gaan.¹⁵ Adolescenten worden zich bewust van hun eigen seksuele gevoelens. Ze zoeken toenadering tot leeftijdsgenoten en maken zich los van hun ouders en het ouderlijk huis. Daarnaast verschillen adolescenten op cognitief gebied nog sterk van volwassenen. Ze beginnen na te denken over relaties en over zichzelf als persoon.

Deze lichamelijke, seksuele, sociale en cognitieve veranderingen zorgen ervoor dat de adolescent voor de zware taak wordt geplaatst een eigen identiteit op te bouwen. Deze identiteitsontwikkeling verloopt niet zonder problemen en gaat gepaard met bepaalde moeilijkheden voor de jongere, en in zijn relatie met het gezin en de maatschappij. In de adolescentiefase zien we een verhoogde aanwezigheid van psychosociale en emotionele problemen, zoals neerslachtigheid en gevoelens van verdriet.¹⁶ Daarnaast zijn er ook problemen binnen het gezin, die voornamelijk te maken hebben met problematische interacties tussen adolescenten en hun ouders.¹⁷ In de adolescentiefase speelt de omgang met leeftijdsgenoten een belangrijke rol bij het zich losmaken van thuis.¹⁸ Vaak, en met name binnen jeugdcriminologisch onderzoek, wordt de slechte invloed van vrienden, ook wel de 'peer group' genoemd, geaccentueerd. Uiteraard kan de peer group ook een positieve invloed hebben op de persoonsvorming, emancipatie en socialisering van jongeren.¹⁹ Binnen hun vriendenkring verwerven jongeren een eigen identiteit en de vrije tijd die zij doorbrengen met de peers biedt hen de plaats en ruimte om te experimenteren en zich te uiten. Daarnaast vormt het gerichte aanbod van kleding, muziek, ritueel en taal ook een referentiekader of canvas waarbinnen ze hun eigen identiteit ontwikkelen en vorm geven.²⁰ Deze jeugd(sub)culturen worden

door volwassenen vaak geassocieerd met losbandigheid, baldadigheid en verzet tegen de heersende maatschappelijke waarden en normen; dit generatieconflict is echter, zoals eerder vermeld in dit hoofdstuk, een fenomeen van alle tijden.

Onze laatmoderne maatschappij geldt onmiskenbaar als emancipatoir en bevrijdend, maar een dergelijke samenleving stelt het naar identiteit en zekerheid zoekende individu, en meer in het bijzonder de jongere, voor een niet te onderschatten uitdaging.²¹ Jongeren groeien op in een periode van ononderbroken, elkaar steeds sneller opvolgende veranderingen en hervormingen, gekenmerkt door grote onrust en destabilisering, een onduidelijk toekomstperspectief en onvoorspelbaarheid op sociaal, economisch en politiek vlak.²² Een identiteit zoeken en vorm geven in een sterk geïndividualiseerde, gedetraditionaliseerde en gedifferentieerde samenleving, waar gedeelde waarden- en normenkaders steeds verder versnipperen, vervagen en vloeibaar worden, is voor jongeren niet eenvoudig. Wanneer de sociale condities onzeker, instabiel of vloeibaar worden, is ook het antwoord op de vraag hoe om te gaan met relaties, met geweld, met conflicten, met seksualiteit, met alcohol en drugs, allesbehalve eenvoudig.

Door de bovenstaande ontwikkelingen en de sterk geïndividualiseerde samenleving is de kans op antisociaal en delinquent gedrag in de adolescentiefase groter dan in andere levensfasen. In de adolescentiefase kan delinquentie als een normaal verschijnsel gezien worden. Het gaat hierbij voornamelijk om kleine of veelvoorkomende delinquentie zoals zwartrijden, winkeldiefstal en kleine vechtpartijen, die vanaf de leeftijd van 16 à 17 jaar daalt doordat de jongere zich integreert in de samenleving en meer stabiele en positieve bindingen aangaat met school, werk en relaties.²³ In deze periode lijkt er sprake van *“een toegenomen en soms selectieve gevoeligheid, die wringt met het inzicht dat grilligheid en nu en dan over de schreef gaan nu eenmaal horen bij de vroege adolescentie en gewoon overgaan zonder enige justitiële tussenkomst”*.²⁴

1.2 Geweld

De verschuivingen in de maatschappelijke visie op de ‘jeugd’ vormen een belangrijke achtergrond bij de bestudering van jongerengeweld in het verleden en heden. Men kan geweld vanuit verschillende invalshoeken bekijken. De wijze waarop mensen naar geweld kijken en over geweld spreken wordt beïnvloed door de maatschappelijke interpretatie en heersende discoursen rond jongeren en geweld. Alvorens in dit boek het begrip ‘geweld’ veelvuldig te gaan gebruiken, gaan we eerst in op het concept en wat eronder te verstaan. We bekijken geweld ook vanuit een historisch perspectief, en trachten het begrip in te bedden in de brede maatschappelijke context.

1.2.1 Een definitie van geweld

De term ‘geweld’ heeft in het alledaagse woordgebruik diverse betekenissen, en ook in wetenschappelijke disciplines ziet men uiteenlopende beschrijvingen. Hoewel iedereen dit concept intuïtief wel ‘begrijpt’, wordt het op verschillende manieren geïnterpreteerd en – gaande van zeer eng tot zeer breed – ingevuld. De wetenschappelijke literatuur maakt gewag van verschillende interpretaties van wat geweld inhoudt; een algemeen aanvaarde definitie van ‘geweld’ is er niet.²⁵ In de literatuur zijn er wel alerhande typologieën van geweld beschreven, die elk op hun manier een enge definitie inhouden, maar samen een brede invulling van geweld geven.

Geweld wordt vaak automatisch geassocieerd met crimineel geweld, geweld dat in strijd is met de strafwet. In het Belgisch Strafwetboek²⁶ wordt het begrip geweld – op een enge wijze – gedefinieerd in artikel 483, onder afdeling III: “*Onder geweld verstaat de wet daden van fysieke dwang gepleegd op personen*”. Crimineel, fysiek geweld is slechts één aspect van het fenomeen. Naast lichamelijk geweld is er verbaal geweld, zoals schelden, en emotioneel geweld, zoals uitsluiting. Vervolgens stelt Neihardt²⁷ dat er, naast fysieke en psychische macht, ook structurele macht van maatschappelijke instellingen bestaat, het zogenoemde structureel geweld.

Alle bovengenoemde vormen van geweld kunnen nog ingedeeld worden in, wat Boeykens²⁸ noemt, materiële en immateriële vormen van geweld. Onder materiële vormen van geweld verstaat hij alle geweld dat zichtbare schade met zich meebrengt, zoals verwondingen en moord. Immaterieel geweld leidt tot onzichtbare schade, en kan bijvoorbeeld de emotionele schade zijn die een persoon ervaart.

Patfoort²⁹ benadrukt in haar definitie van geweld dat er sprake moet zijn van een ‘onevenwichtige machtsrelatie’ vooraleer er van geweld gesproken kan worden. Als we kijken naar de oorspronkelijke betekenis van geweld, zien we dat de term afkomstig is van het Latijnse werkwoord ‘valere’, dat letterlijk betekent ‘uitoefenen van macht’.

Hoogerwerf³⁰ verwijst ook naar de machtsdimensie, maar maakt bovendien, net zoals Boeykens,³¹ het onderscheid op basis van het object van het geweld: geweld tegen mensen en geweld tegen goederen.

Cuyvers³² voegt hierbij nog een onderscheid toe op basis van het subject van geweld, waarmee hij het concept ‘geweld’, naast geweld tegen ‘anderen’, ook verruimt naar geweld dat een persoon zichzelf kan toebrengen, door verminking of zelfmoord.

Een andere tweedeling van geweld is gebaseerd op het onderscheid tussen toebrengen of dreigen toe te brengen.³³ Het toebrengen van geweld wordt gezien als een actuele vorm van geweld, terwijl het dreigen met geweld als een potentiële vorm beschouwd kan worden; het geweld is er niet, maar kan nog komen.

De filosoof Achterhuis³⁴ verwijst in zijn definitie naar de intentie tot het plegen van geweld. Hij stelt dat, om over geweld te spreken, het van belang is de intentie achter een handeling zichtbaar te maken. Daarnaast speelt ‘taal’ volgens Achterhuis³⁵ een cruciale rol in de betekenisgeving van geweld; enerzijds blijkt ‘taal’ het tegenovergestelde van geweld te zijn, anderzijds kan ‘taal’ of verbaal geweld ook een aanleiding zijn voor het gebruik van fysiek geweld.

De term ‘agressie’ wordt – voornamelijk in de psychologische literatuur – vaak als synoniem voor ‘geweld’ gehanteerd. Sommige auteurs stellen dat er een kwalitatief verschil is tussen de twee termen, waarbij geweld een extreme vorm van agressie zou zijn. Andere auteurs stellen dat de term ‘agressie’ ook een positieve invulling kan hebben, in tegenstelling tot ‘geweld’, dat enkel negatieve connotaties heeft.³⁶

Deze beknopte opsomming maakt duidelijk dat zeer diverse vormen en specificaties van gedrag onder de noemer ‘geweld’ gevat kunnen worden. Bovendien blijft geweld een sociaal en per definitie subjectief construct. De mate waarin specifieke gedragingen als gewelddadig ervaren worden, wordt immers sterk bepaald door de culturele context waarin ze zich afspelen. Geweld kan voorkomen in verschillende contexten; er is geweld in gezinnen, kindermishandeling en verwaarlozing. Bovendien zijn er contexten waarin geweld tot op zeker hoogte en volgens bepaalde regels geaccepteerd wordt, zoals in bepaalde gevechtssporten.³⁷ De definiëring van wat onder geweld verstaan wordt, fluctueert sterk doorheen tijd en ruimte en het waardeoordeel verbonden aan geweld kan doorgaans sterke wijzigingen ondergaan in de loop van de geschiedenis.³⁸ Daarnaast moet voor een goede interpretatie van het begrip geweld ook rekening gehouden worden met de perceptie van de rechtstreeks betrokkenen (daders, slachtoffers, getuigen) over het gedrag.³⁹ De betekenissen die betrokkenen in een gewelddadige situatie geven aan hun eigen gedrag en het gedrag van anderen kan dus variëren en is van cruciaal belang om, vooreerst, te beslissen wat al dan niet beschouwd wordt als geweld, en vervolgens het ‘geweld’ daadwerkelijk te kunnen begrijpen.⁴⁰ Zoals Levi & Maquire⁴¹ stellen: geweld is *“a slippery term which covers a huge and frequently changing range of heterogeneous psychological and emotional behaviors, situations and victim-offender relationships”*.

In het kader van dit boek dringt een eerder enge definitie van geweld zich op. Het afbakenen van geweld helpt immers om de omvang en prevalentie van geweld beter te bepalen. Een brede definitie van geweld, zoals deze van Achterhuis,⁴² geïnspireerd op Boeykens (geweld is *“het min of meer intentioneel toebrengen of dreigen toe te brengen van schade aan mensen en voorwerpen”*), laat toe bijna alle criminele handelingen in rekening te brengen, zoals diefstal, dat min of meer intentioneel psychologische schade kan toebrengen aan het slachtoffer. Daarom bakenen we geweld strikt af en hanteren we de geweldsdefinitie van Hoogerwerf⁴³: *“elke handeling waardoor opzettelijk en te-*

gen de wil van de betrokkene een mens lichamelijk (...) wordt gepijnigd of verwond (of gedood) of op een andere wijze inbreuk wordt gemaakt op de lichamelijke integriteit van een mens". We beperken ons in dit boek dus tot de persoonsgerichte vormen van geweld.⁴⁴ Dit houdt in dat we, bij het bestuderen van de cijfers, ons uitsluitend hebben gericht op delicten waaraan fysiek geweld ten aanzien van personen te pas komt, of althans hiertoe een dreiging bestaat. Delicten als vernieling en vandalisme blijven buiten beschouwing.

1.2.2 Maatschappelijke aandacht voor jongerengeweld

Een historisch perspectief maakt duidelijk hoe onze Westerse cultuur in de loop van haar geschiedenis het fenomeen 'jongerengeweld' heeft benaderd.

Nagels⁴⁵ stelt dat jeugdgeweld als probleem in België met name werd 'geconstrueerd' tijdens de tweede helft van de twintigste eeuw. Het politieke en maatschappelijke discours over jongeren evolueerde van 'kinderen van de toekomst' en 'hoopgevende belofte' in de jaren zestig tot 'herrieschoppers' en 'bedreiging' in de jaren tachtig. Jongerengeweld werd een politiek kernthema, zonder dat er sprake was van een werkelijke verergering van het probleem.

Volgens Spierenburg zijn sommige uitingen van wat men in de volksmond 'zinloos geweld' noemt vergelijkbaar met de reacties van de bevolking in de achttiende eeuw. Hij stelt echter dat "*het cruciale verschil tussen nu en drie eeuwen geleden in de houding van de omgeving ligt*" en stelt dat onze huidige samenleving de omgang met geweld in grote mate ontwend is.⁴⁶ Onze laatmoderne maatschappij wordt de laatste decennia in toenemende mate geconfronteerd met een groeiend risicobewustzijn en een dalende risicoacceptatie. In een dergelijke 'risicomaatschappij' haalt 'de productie van risico's' de bovenhand op 'de productie van welvaart'.⁴⁷ Hoe meer we kunnen, kennen en hebben, hoe minder we accepteren dat het ook wel eens fout kan gaan, of dat wat we hebben, dreigt verloren te gaan.

In een samenleving die onveiligheid en geweld grotendeels wist te verbannen, stijgt de intolerantie ten aanzien van elke (resterende) vorm van geweld, criminaliteit en overlast.⁴⁸ In het aanschijn van ons ontologisch verlangen naar veiligheid en zekerheid werkt de confrontatie met het tegendeel verlamrend; het is inacceptabel in 'een samenleving als de onze'.⁴⁹

In een risicomaatschappij staat ook het streven naar veiligheid, op alle niveaus, in het teken van het voorzorgsprincipe⁵⁰: "*Thus, the 'likelihood' that future acts might cause 'harassment, alarm or distress' and the prevention of certain behaviours become the touchstones for intervention*".⁵¹ In het verlengde hiervan spreekt men binnen de criminologie al een tijdje over een paradigmawissel. Daar waar in het verleden een straf-

rechtelijke inbreuk de ‘incentive’ tot actie was, is nu de reductie van veiligheidsrisico’s de doelstelling.⁵² De vraag neemt toe om gedrag dat voorheen niet als strafbaar stond gecatalogiseerd – of *de facto* niet als dusdanig werd beschouwd – en hoogstens maatschappelijk als hinderlijk werd aanzien, een halt toe te roepen.

In een dergelijk discours komen jongeren vervolgens vrij snel in beeld. Het reële gevaar schuilt dan in het vertalen van de welzijnsproblematiek van de meest kwetsbaren als een veiligheidsprobleem voor de minst kwetsbaren.⁵³ Een al te onkritische strijd tegen criminaliteit en onveiligheid dreigt dan uit te monden in een potentiële marginalisering, stigmatisering, uitsluiting en criminalisering van bepaalde groepen, omwille van een abstract risico. Volgens Van den Bunt & Van Swaaningen⁵⁴ lijkt het er met name om te gaan om overlastplegers – bedelaars, prostituees, daklozen, verslaafden, illegalen, enzovoort – uit het zicht te houden, of zelfs te verbannen. De auteurs zien hierin een moderne vorm van uitsluiting: daders, of beter: potentiële daders, worden tijdelijk of permanent geweerd uit bepaalde plaatsen of functies.

Dit debat leunt aan bij de ‘anti-social behavior orders’ die Crawford⁵⁵ bespreekt, en die met name jongeren viseren, labelen en uitsluiten. Zo wordt onder deze wetgeving in het Verenigd Koninkrijk relatief frequent gebruikgemaakt van zogenaamde ‘dispersal powers’, samenscholingsverboden. *“In effectively saying to young people that they are not welcome in certain essential public places, we may not only be criminalizing youth sociability and alienating swathes of young people on the basis of adult’s anxieties and assumptions about what young people might do, we may also be conveying stark messages about the status and value of young people in society”*.⁵⁶ Een mogelijk gevolg is het steeds verder verschuiven van de relatie tussen jongeren en politie naar verzet, onbegrip en afkering. Dit soort acties wordt opgezet vanuit de observatie dat de jeugd ‘respectloos’ zou zijn, terwijl de geviseerde jeugd nu net vindt dat de politie bijzonder respectloos optreedt.⁵⁷ Dit verzet tegen gezagsdragers zou er op kunnen wijzen dat er een element van gezagscrisis, van de ‘*loss of good authority*’ te merken valt in de toename van jongerengeweld.⁵⁸ In de media en publieke opinie trekt geweld vooral de aandacht als het omschreven wordt als ‘zinloos geweld’. Dit etiket is een in de media geliefde, maar vrij inhoudsloze kwalificatie van op het eerste gezicht onbegrijpelijke manifestaties van agressie. De notie ‘zinloos geweld’ drijft op de onderliggende idee dat het geweld in het algemeen toeneemt, maar ook dat het een kwalitatieve stijging kent: de term ‘zinloos geweld’ wordt zo populair dat het verschillende vormen van geweld gaat absorberen, in die mate dat het alle geweld gaat ‘overweldigen’: *“all violence is ‘senseless’”*.⁵⁹

In 2006 werd België opgeschrikt door enkele gevallen van extreem geweld. Ook op deze feiten werd de term ‘zinloos geweld’ gekleefd, hoewel men zich terecht de vraag kan stellen hoe ‘zinvol geweld’ er dan precies uitziet. België maakte toen ook (opnieuw) kennis met het fenomeen van de stille mars als antwoord op het ‘zinloos

geweld': een manifestatie, maar dan zonder spandoeken en zonder slogans, tegen geweld en voor een geweldloze samenleving. Vanuit een gevoel van collectieve verontwaardiging marcheren talrijke mensen mee in deze marsen. Het gaat telkens om zeer herkenbare situaties voor de burgers, wat de identificatie met slachtoffers versterkt en een soort samenhorigheidsgevoel teweegbrengt. Deze marsen wijzen op een hoog niveau van angst en bezorgdheid bij de burgers voor dat zogenaamde 'zinloze geweld'. Ook de media spelen een herkenbare rol in de mobilisatie voor zulke marsen. Volgens Schinkel⁶⁰ ligt het scenario van de berichtgeving over dergelijke incidenten klaar op de redacties. Hij spreekt over een 'institutionalization of anxiety': de stille marsen en de aandacht voor jongerengeweld in de media leiden tot nog meer bezorgdheid over jongerengeweld binnen onze samenleving. Zinloos geweld is een mediaformat geworden waar de stille mars een onmisbaar onderdeel van is.

